

Knjigo so predstavili na Slovenski matici v Ljubljani (z leve): dr. Jože Možina (55), msgr. Renato Podbersič (81), dr. Matic Batič (34) in dr. Renato Podbersič (54).

TINO MAMIČ

DNEVNIK uporniškega duhovnika

Župnik Virgil Šček je dal leta 1927, v času hudega fašizma, na fresko v cerkvi naslikati Kristusovega mučitelja z obrazom Mussolinija. Ker se je po drugi svetovni vojni zelo boril za slovensko zahodno mejo, ga je tržaški škof suspendiral, Vatikan pa laiciziral.

»Virgil Šček (1889–1948) spada med najbolj izstopajoče primorske duhovnike prve polovice 20. stoletja in predstavlja osrednjega predstavnika narodnoobrambnega gibanja primorskih Slovencev v času italijanske oblasti. Bil je aktiven na različnih področjih; poleg duhovniškega dela je opravljal tudi funkcijo poslanca v italijanskem parlamentu (1921–1924), deloval je kot pisec in urednik, organizator političnega in kulturnega življenja ter zbiralec etnografskega gradiva. Prepletanje dušnopastirskega, političnega, socialnega in kulturnega delovanja moramo razumeti kot neločljivo celoto dela za slovenski narod,« piše v uvodu nove knjige Ščekov dnevnik, ki sta ga izdali Goriška Mohorjeva družba in Študijski center za narodno spravo. Predstavitev je bila v Ljubljani, z avtorjema Renatom Podbersičem (54) in Maticem Batičem (34) se je pogovarjal Jože Možina (55).

Za izdajo še ene knjige o Ščeku so se odločili zaradi njegovih 14 dnevnikov, imenovanih Paberki. V knjigi je prvi del dnevnikov – od leta 1911 do konca leta 1933. Izdajo drugega dela načrtujejo v prihodnjih letih.

Urednika, doktorja zgodovinskih znanosti Batič in Podbersič sta knjigo opremila z vsebinskimi opombami: biografskimi podatki, pojasnili obravnavanih dogodkov in razlago strokovnih, arhaičnih in narečnih besed. Znanstveno-kritična izdaja dnevniških zapisov vsebuje spremno študijo s predstavitvijo vira, življenjepisa Virgila Ščeka in analizo njegovega položaja v katoliškem političnem gibanju na Slovenskem.

PRVI SUSPENZ

Virgil Šček je bil duhovnik, politik, narodnoobrambni delavec, poslanec, urednik, pisec in organizator. Na državnoborskih volitvah leta 1921, v času

italijanske okupacije Primorske po prvi svetovni vojni, je bil izvoljen za poslanca v rimskem parlamentu. Duhovniki v Italiji zaradi papeške prepovedi sicer niso smeli kandidirati na volitvah, to pa ni veljalo za novoosvojena ozemlja. Zaradi časopisnih pritiskov so prepoved razširili tudi na nova ozemlja, česar pa Šček ni priznal. Vatikanski državni tajnik ga je poklical k sebi in mu zagrozil s suspensom, obenem pa mu je zaželel uspešno parlamentarno delo. Ker se Šček ni uklonil, so ga začasno suspendirali.

Šček je bil najaktivnejši slovenski poslanec v parlamentu in velik humorist tudi v najbolj tragičnih situacijah. Knjiga omenja tudi zanimivo anekdoto: »Na italijanskih državnih volitvah je bil maja 1921 na listi Jugoslovenske narodne stranke izvoljen v rimski parlament. Iz tega časa izstopa zanimiva anekdota o Ščeku in Mussoliniju. Ob neki priložnosti je Mussolini, s katerim sta bila poslanca v italijanskem parla-

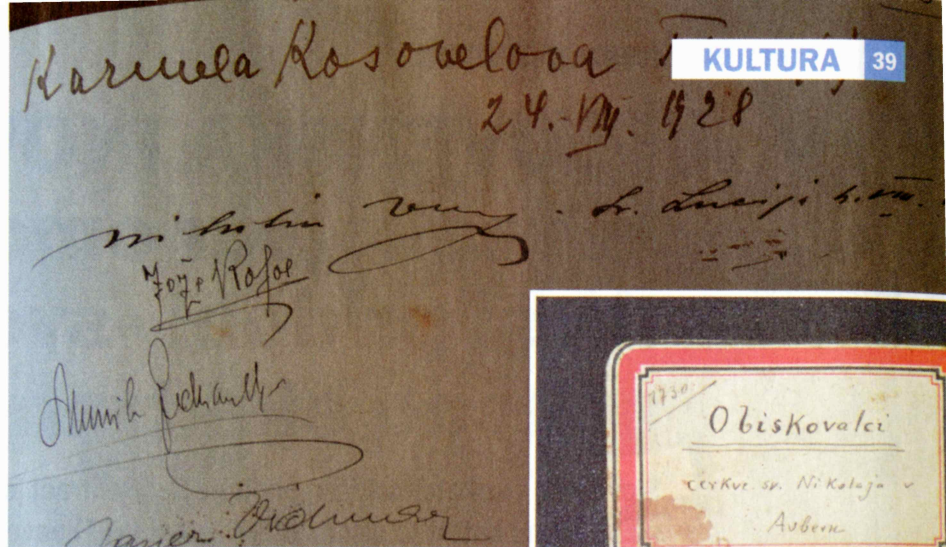
mentu, v družbi izjavil, da je Šček edini pameten poslanec v tem parlamentu, vsi drugi pa so osli.«

KRALJEVE FRESKE

Šček je bil med pobudniki in ustanovitelji Goriške Mohorjeve družbe in več slovenskih časopisov. »Kaplansko delo je opravljal z vsem navdušenjem. Bogata zaradi umetniške poslikave Toneta Kralja v avberski cerkvi in zapletena zaradi fašističnega šikaniranja in stalne kontrole so bila leta od 1927 do 1939, ko je bil župnik v Avberju. Z misijoni, predavanji, ljudskim petjem, domiselnim bogoslužjem, sestanki Dekliške zveze in drugimi prijemi je poživil duhovno življenje v župniji,« opisujeta njegovo delo avtorja monografije Batič in Podbersič.

S Ščekovim mentorstvom se je tako začel cikel izjemnih poslikav cerkva Toneta Kralja, ki so izjemen umetniški simbol slovenske vernosti in narodne zavesti kljub težkim letom okupacije.

Leta 1940 se je zaradi groženj fašistov moral umakniti iz Avbera v Lokev. Po padcu fašizma se ni veliko spremem-

Poslikava cerkve v Avberju je vzbudila izjemno pozornost. Šček, ki je duhovno vodil slikarja Kralja, je v cerkvi odprl spominsko knjigo, v katero se se vpisovali obiskovalci. Med njimi je bila tudi Karmela Kosovel, sestra pesnika Srečka, uspešna pianistka, ki je takrat koncertirala v Ljubljani. Podpisala se je z danes že izginulo žensko obliko priimka Kosovelova.

nilo: Šček je prišel z dežja pod kap. Namesto fašistov so nastopili komunisti. Šček je bil pomemben pri prizadevanjih za združitev Primorske z matico Slovenijo. Pri tem se ni oziral na ideološke razlike med Slovenci. Bil je neke vrste

samohodec, saj je obsojal tako komunistično zlorabo narodnoosvobodilnega gibanja kot kolaboracijo z okupatorjem.

KAZEN IZ VATIKANA

Tržaški škof Antonio Santin, ki mu je Mussolini po prihodu z Reke v Trst dejal »Cenil sem vas kot reškega škofa, cenil vas bom kot tržaškega škofa«, je bil s Ščekom velikokrat v sporu. Slednjič ga je suspendiral (1946), vendar pisma Šček ni prejel. Naslovljeno je bilo na župnijskega upravitelja Antona Požarja, ki je, vedoč, kaj je v pismu, odpotoval na dopust na Tirolsko. Požar je čez nekaj tednov, ko je uradno izvedel za suspenz, večkrat protestiral in dokazoval ničnost odloka. A Vatikan je dal prav Santinu in Ščeka laiciziral. V resnici suspenza vsaj v začetku ni nihče upošteval, nato pa je prišla še državna meja, ki je škofa in Ščeka fizično ločila. Vatikanske kazni – izgube vseh duhovniških pravic pa osebno ni prejel, saj je prej umrl.

Virgil Šček po drugi vojni. Fotografija iz knjige, izvimik hrani Muzej novejšje in sodobne zgodovine Slovenije.

VATIKANSKI ARHIV

V vatikanskih arhivih smo našli zanimivo označbo o Ščeku, ki jo je oktobra 1924 napisal Pietro Tacchi Venturi, eden od arhitektov lateranskega sporazuma: »Don Virgilio Scek, piu assai politicante che sacerdote.« Za znanege jezuita in diplomata, ki je bil zveza med papežem in Mussolinijem, je bil Šček torej »veliko bolj politikant kot duhovnik«. Žal pa v dosjeju AA EE SS 568, 21 ni zapisano, kaj si je Šček mislil o Tacchiju Venturiju.